

Környezettudatos életvitelre nevelés az óvodában, és várható hatásai az
ökoturizmusra

1. BEVEZETÉS, TÉMA FELVETÉS

Ahogy a címben olvasható, témám átfogó és komplex képet szeretne alkotni arról, miként befolyásolhatja a környezettudatosságra nevelés az ökoturizmusra való igény növekedését.

Napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kap a médiában a környezettudatosság és az egészséges, minőségi élet. Ez nem véletlen, hiszen Magyarország lakosságának minden második tagja túlsúlyos¹. Ez alól sajnos a gyermekek sem képeznek kivételt, hiszen minden 5. fiú-, és minden 4. lánygyermek elhízott. Ezen sajnos nem lepődhetünk meg, hiszen a gyermekek a szüleik által mutatott minta alapján élik majd életüket. Ezek az elrettentő számarányok, azonban arra kell hogy készítsék a magyarországi döntéshozókat, hogy változtassanak ezen. A változást a gyermekeknél kell kezdeni, hiszen rajtuk keresztül a családok szemlélete is változtatható, és környezettudatos felnőttekké válva tovább adhatják tudásukat gyermekeik számára is. Ha megtanítjuk gyermekeinknek önmaguk, társaik és természeti/kultúrális/társadalmi környezetük tisztelését, a turizmus ezen ágával foglalkozó ökológiai turizmus fellendülését várhatjuk Magyarországon. Ez természetesen nemcsak népegészségügyi, egészségügyi, gazdasági fellendülést, de akár a magyar lakosság korfájának fiatalodását is előidézheti hosszabb távon. Dolgozatom során szeretném bemutatni a már létező programokat, nevelési módszereket, lehetőségeket, melyek már ezen az elméleten alapulva igyekeznek gyermekeink szokásait, szemléletét, cselekedeteit a fenntarthatóság évtizedében környezettudatossá tenni, valamint szeretnék rámutatni ennek a szemléletváltozásnak hosszú távú hatására az ökoturizmusban. Elsősorban tisztáznunk kell, mit jelent manapság a kifejezés: környezettudatosság, környezettudatos életvitel. A környezettudatosság „*az egyes személyek vagy a társadalom valamely szegmensének a bioszféra állapotával és az emberi populáció környezetével kapcsolatos tájékozottságát, érzékenységét és tudatos felelősség vállalását kifejező fogalom*”². Fontos, hogy ezek megvalósulása a környezeti- és az egészségnevelés területén egyaránt megnyilvánuljanak.

Vizsgálataim az alábbi három hipotéziskörre terjednek ki:

1. A környezettudatos nevelés hatásai fellelhetők a gyermekek otthoni magatartásában.

---

¹ A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet 2010-es felmérése alapján.

² Forrás: Wikipédia szócikkek gyűjteménye

2. Feltételezem, hogy a gyermekek pozitív viselkedésformái hatással vannak szüleik/családjuk magatartására.
3. Az ökológiai turizmus fellendülése a környezettudatos nevelés előre-, és visszaható hatásának is köszönhető.

2. AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS

2.1. Az egészségnevelés elmélete

Manapság mindenki számára mást jelent saját egészsége. Sokan csak a testi értékeik megőrzését tartják idetartozó feladatnak. Azonban ez nincs így, hiszen az Egészségügyi Világszervezet³ meghatározása alapján, az egészség *az ember testi, lelki és szociális jólétét jelenti és nem csupán a betegség vagy fogyatékosság hiányát*. Ezért szükséges Magyarország számára, hogy olyan egészségmegőrző és egészségnevelő programokat alkalmazzanak, amelyek hozzásegítik a gyermekeket ezekhez az alapvető jogaikhoz. Magyarország Alaptörvényének XV. Cikkeje alapján: *„Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez, és gondoskodáshoz“*.

Az egészségnevelés fogalmát, ugyancsak a WHO meghatározása alapján érdemes figyelembe vennünk, hiszen ezek az alapvető feltevések alkotják majd programunk alappilléreit. A WHO meghatározása szerint, *„az egészségnevelés olyan, változatos kommunikációs formákat használó, tudatosan létrehozott tanulási lehetőségek összessége, amely az egészséggel kapcsolatos ismereteket, tudást és életkészségeket bővíti az egyén és a környezetében élők egészségének előmozdítása érdekében. A korszerű egészségnevelés egészség- és cselekvésorientált tevékenység“*. Az egészségnevelést szinterekre bonthatjuk, mely az alábbiak szerint tagolódik:

1. elsőfokú egészségnevelés (egészséges emberekre irányul)
2. másodfokú egészségnevelés (reverzibilis állapotokra irányul)
3. harmadfokú egészségnevelés (irreverzibilis állapotokra irányul).

A nevelés során az elsőfokú egészségneveléssel foglalkozunk, hiszen célja az egészség leromlásának megakadályozása, valamint az egészség/életminőség pozitív irányba történő elmozdítása.

Ezt az előremozdulást az egészségfejlesztés is elősegíti. A WHO meghatározása szerint az *„egészségfejlesztés az a folyamat, amely képessé teszi az embereket arra, hogy*

---

³ Továbbiakban WHO

saját egészségüket felügyeljék, javítsák“. Az egészségfejlesztés gyakorlatában 5 különböző egészségfejlesztési modellt különböztetünk meg. Ide sorolható a(z):

1. orvostudományi megközelítés;
2. magatartásváltoztatást célzó megközelítés;
3. oktató jellegű (nevelési) megközelítés;
4. kliens- (résztevő) központú megközelítés, valamint a
5. társadalmi változást célzó megközelítés.

Ezek közül a modellek közül a gyermekek segítségét az oktató jellegű (nevelési) megközelítés szolgálja, hiszen célja az egyén tudásának megfelelő információ átadása, és ezt követően a megalapozott döntéshozás lehetővé tétele. A modell során egészségnevelő munkát valamint az egészségfejlesztő munka egyes elemeit is alkalmazhatjuk. Az egészségnevelő munka során az óvodapedagógus az utánzós, minta- és modellkövetéses magatartás és viselkedéstanulással (szokások alakítása), következmények előrejelzésével, valamint a döntési alternatívák felvázolásával segítheti elő a gyermek választását. Az egészségfejlesztő munka legfontosabb eleme a mintaadás, hiszen az óvodáskorú gyermek számára az óvodapedagógus és az óvodában dolgozó más felnőtt modellt, követendő példát jelent, akinek viselkedését a gyermek utánozza. A legnehezebb egészségfejlesztő feladat az egészség értéként való elfogadtatása. Hiszen ha tudom, hogy egészségem érték, megpróbálom őrizni, fejleszteni és gyarapítani. Azonban ha ezt nem sikerül elfogadtatni a gyermekekkel, és természetesen a szülőkkel, akkor nem fognak törődni saját és gyermekeik egészségével.

Mindezek érdekében jöttek létre az egészségneveléssel foglalkozó egyesületek és intézmények. Az óvodai nevelés során az egészségnevelés koordinálásával az Egészségesebb Óvodák Nemzeti Hálózata⁴ foglalkozik. Három fő célt tűzött ki maga elé:

1. az óvodapedagógusok egészségtudományi témájú szakmai segítségét;
2. korszerű preventív egészségvédelem megvalósítását;
3. egészségügyi és oktatási intézmények dolgozóinak, valamint a szülőknek egymást segítő programjának megvalósítását.

Ezek a célok mind hozzájárulnak ahhoz, hogy az új egészségvédő szemléletet, modern egészségpedagógiai gyakorlatot, módszereket és eszközrendszert megvalósíthatóvá tegye az óvodai egészségvédő és egészségnevelő munkában. A három fő cél végigolvasása után

---

⁴ 1997-ben alakult, egyesületként működő, egészségvédő társadalmi szervezet.

azonban észre kell vennünk, hogy nemcsak az óvodapedagógusok felkészültsége a fontos, hanem a szülők partnersége is.

2.2. Az egészségnevelés jelentősége

Az Óvodai Nevelés Országos Alap-programjának kiadásáról a 137/1996. (VIII. 28.) Kormányrendelet határoz, amely 1996. szeptember 1-én lépett hatályba. Ez a program alapvető feladatának tekinti a gyermekek testi-lelki szükségleteinek kielégítését. Majd 2010-ben a módosított Óvodai Nevelés Országos Alap-programja már az egészséges életmódra nevelést, a testi nevelést, az egészségmegőrzés szokásainak kialakítását, a környezettudatos magatartást, a környezet védelmét és megővését, a fenntarthatósághoz kapcsolódó szokások kialakítását meghatározó elvek fontosságát hangsúlyozza, az 1996. évi Alapprogramhoz képest. Ezen szükségletek kielégítése lehetővé teszi a gyermek fejlődését, mely hozzásegíti a legteljesebb egészségi potenciál kialakításához, valamint képessé teszi a helyes döntés képességére. Így válik az egészségnevelés az óvodák alapvető és immanens feladatává.

Az óvodai egészségnevelés a gyermekek egészséges életmódjának, egészségvédő szokásainak alakítását, az óvodapedagógusok és a nem pedagógusdolgozók viselkedésének elemeit, a szülők otthoni feladatait, valamint az iskolai egészségügyi szolgálattal való együttműködését tárgyalja. (Székely[2003.]) Ezen kívül három nagyon fontos terület fejlesztésével próbálja a program a gyermekek testi-lelki jólétét biztosítani, létrejöttét elősegíteni. Ez a három terület a következő:

1. az egészséges életmód kialakítása (szomatikus nevelés);
2. az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása (pszichikus fejlesztés);
3. a szocializáció megvalósítása, és az érzelmi nevelés (pszichoszociális fejlesztés).

Ahhoz, hogy megismerhessük a program egészét, beszélnünk kell arról, mit tartalmaznak az adott fejlesztési területek. A *szomatikus nevelésbe* tartozik a gyermek testi gondozása, higiéniai szokásainak kialakítása, az összerendezett mozgás kifejlesztése, egészségének megőrzése, egészséges környezet teremtése és egyéb speciális gondozási, prevenciós és korrekciós testi nevelése⁵. A *pszichikus fejlesztést* az ismeretek fejlesztésében jelöli ki a program. Ezek az ismeretek azonban nemcsak a világ megismerésére szolgálnak, hanem saját testének működésének megismerésére, valamint alapvető egészségvédelmi

---

⁵ Abban az esetben, ha a gyermek bármilyen testi, szellemi fogyatékoságban szenved

kérdéseikre is. Az utolsó fejlesztési típus a *pszichoszociális fejlesztés*. Ez a fejlesztési terület elengedhetetlen egy óvodapedagógus munkájából, hiszen az óvoda a második legfőbb mintaadó közösség a gyermekek életében. Ez azonban mindemellett a legnehezebb feladat is, hiszen minden gyermek egy individuum, így minden gyermek szocializációs folyamata más és más. Azonban ha az óvodapedagógus elég nyitott és kezdeményező, minden gyermek beilleszkedhet az adott környezetbe. Ezekben a nyitottsági és érzékenységi tulajdonságokban rejlik egy óvodapedagógus szociohigiénés karaktere.

3. A KÖRNYEZETI NEVELÉS

3.1. A környezeti nevelés elmélete

2002. december 20-án az Egyesült Nemzetek Szervezete Johannesburgban világértékeket tartott. Ezen a csúcstalálkozón a világ nagyhatalmai a 2005-2015. közötti időszakot a Fenntarthatóságra Nevelés Évtizedének nyilvánította. „A nemzetközi közösség egy teljes évtizedet szán annak a célnak az elérésére, hogy az oktatás minden szintjét és formáját áthassák a fenntarthatóság alapelvei. A stratégia célja, hogy a fenntarthatóság elvei, céljai, módszerei, az ezzel kapcsolatos értékek jelenjenek meg életünk minden színterén, az iskolában, munkahelyen, otthon és a különböző közösségekben”⁶. A program céljának ismeretében tisztáznunk kell, mit jelent a fenntartható fejlődés. A fenntartható fejlődés a társadalmi haladást szolgálja, hiszen megfelelő gazdasági fejlődést biztosít, és megőrzi a környezeti feltételeket. Társadalmunk rohamos léptekkel nő, és ezzel a jelenséggel együtt sajnos környezetünk is egyre pusztul. Az emberiség a földi bioszféra része, és az emberiség alapértékeinek egyike az élet minden formájának tisztelete. Ezt a nézetet vallja Dr. Balogh János⁷, aki az alábbiakat írja *Megsebzett bolygó* című művében:

„...új nemzedéknek kell felnőnie. Olyan új nemzedéknek, amely szakít a múlt természetromboló módszereivel és kíméli, óvja a Földünk még megmaradt természeti értékeit! És ennek a nemzedéknek a neveléséért az idősebb generációnak kell minden erejét, tapasztalatát latba vetnie.” (Balogh [1985]150.o.)

---

⁶ Wikipedia.hu szócikke, az UNESCO kifejezés alatt

⁷ Széchenyi-díjas zoológus, ökológus, egyetemi tanár, és az MTA tagja

Magyarországon a Környezetvédelmi törvény (1995. évi LIII. törvény) szerint: „*Minden állampolgárnak joga van a környezeti ismeretek megszerzésére és ismereteinek fejlesztésére.*” Mindezek mellett ez a törvény kifejti, hogy a környezeti nevelés nemcsak az oktatás feladata, hanem állami és önkormányzati feladat is. Az egyéni, felelős cselekvéshez szükség van a környezeti problémák ismeretére, valamint a megfelelő cselekvéssel kapcsolatos viselkedéskultúra és értékek ismeretére. Így megfelelő ökológiai kultúrát képviselő életvitelt alakíthatunk ki. Ezért fontos, már gyermekkorban elkezdni természetünk, és közvetlen környezetünk tiszteletére nevelni a gyermekeket. Ennek a környezettudatos életvitelű szemléletnek az első alapozó helyszíne az óvoda. A természet óvása, szeretete, a környezettudatos viselkedés elsajátítása után felnőttként már a mindennapi életben természetesnek minősül ez a szemlélet. Véleményem szerint feladatunk, hogy a felnövekvő nemzedéket érzékennyé tegyük környezetünk állapota, és értékei iránt.

A környezeti nevelés szókapcsolat azt fejezi ki, hogy : „... *nemcsak a környezet megvédésére kívánunk nevelni, hanem a környezettel való együttélésre. Végso soron környezeti kultúrára szeretnénk nevelni tanítványainkat, gyermekeinket. Ez a bizonyos környezeti kultúra persze magába foglalja a környezet tényleges védelmét is, de annál lényegesen több, főleg összetettebb, gazdagabb, komplexebb. A környezeti kultúra ugyanis: életmód, gondolkodás- és viselkedésmód, védelem, fejlesztés, okos és mértéktartó fölhasználás- és még ezeken kívül sok minden*” (Budapesti Tanítóképző Főiskola Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium[1997.] 6. oldal). Célja a környezettudatos magatartás és a környezetért felelős életvitel elősegítése. A környezeti nevelés soha nem ér véget, hiszen ez egy élethosszig tartó folyamat, amely során az ember környezettudatos életmódot folytat. Amely arról szól, hogy megtaláljuk a saját életmódunkhoz megfelelő környezettudatos magatartásformát. Ez az életvitel nemcsak a környezetünk megóvása érdekében fontos, hanem saját egészségünk és életminőségünk jobbá tétele miatt is. Ez az odafigyelő életvitel tudatossá és mértéktartóvá teszi az embereket. Az életvitel olyan tanulási eredmény, amely az adott kultúrákban nem csak a hagyományok, hanem a spontán és tudatos nevelő hatások összetevőjeként alakul ki. Ennek a tanulási folyamatnak egy részét képezi a környezeti szocializációs folyamat, mely során a gyermekek megtanulják (utánzással, modellkövetéssel), hogyan viszonyuljanak környezetükhöz. Azonban abban az esetben, ha ez nem megfelelő, a gyermekek környezeti szokásai hibásan alakulhatnak ki. Ezért érzem fontosnak a

környezettudatosságra nevelést az óvodai nevelésben. 1996 óta, már az Óvodai Nevelés Országos Programja feladatként jelöli ki a környezeti nevelési feladatokat, amely később az Alapprogram módosításai során egyre fontosabb feladatként jelenik meg. Így jött létre 2006-ban az Oktatásügyi Minisztérium és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium közös munkája során a Zöld Óvoda Cím. Ezen cím elnyerésére minden évben pályázatot hirdetnek, mely során 20 nagyon szigorú kritériumnak kell megfelelni. Ha valaki teljesíti a pályázat feltételeit, 3 évre elnyeri a Zöld Óvoda Címet. Ilyen címmel rendelkezik az Ajka Városi Óvoda, Katica Óvoda tagintézménye is, ahol a dolgozatomban további kutatásait végzem, és amelyek felméréseim alapját szolgálják.

Labanc Györgyi⁸ a hazai környezeti nevelés úttörőjeként társaival együtt létrehozta a Zöld Óvoda Hálózat Egyesületét⁹ 2009-ben. 24 óvoda vett részt az egyesület alapításában. Az egyesület célja pedig, hogy a már meglévő Zöld Óvodák munkáját összefogja, segítse, valamint hogy az ott dolgozó környezeti nevelő óvodapedagógusok állandó továbbképzéseken fejleszthessék tudásukat. Mindezen feltételek megteremtésére segítséget nyújtott a ZOHE számára az a pályázat, amely a Zöld Óvodák Hálózatának kiépítésére, bővítésére, és fejlesztésére irányult. A pályázatot 2009-ben elnyerte az egyesület, így szakmai előadásokkal és bemutatókkal tudták segíteni az ország több kistérségében az óvodapedagógusok munkáját.

3.2. A környezeti nevelés jelentősége

Az óvodai környezeti nevelés módszertana immanens részét képezi az óvodai nevelésnek, hiszen az Óvodai Nevelés Országos Alap-programja fontos hangsúlyt fektet az óvodai nevelés során a múltbéli értékekre, nemzeti sajátosságokra, valamint a pedagógiai és pszichológiai kutatások eredményeire. Ez a program megadja a környezeti nevelés alapelveit. Hiszen az óvodás korú gyermek nemcsak társadalmi, de biológiai lény is, így környezetének szerves részét képezi; személyiségfejlődésének feltétele, hogy ismerje az őt körülvevő világot, valamint tisztában legyen kölcsönható kapcsolatuk fontosságára. Természetesen, mint minden más nevelési területen, a környezeti nevelésben is tiszteletben kell tartanunk azt a tényt, hogy minden gyermek individuum, így fejleszthetősége korának, érettségi és szellemi szintjének függvénye. Mindezen feltételek mellett az óvodapedagógusok az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja

---

⁸ Köznevelési szakértő

⁹ Továbbiakban ZOHE

alapján dolgozhatták ki a Helyi Óvodai Programban¹⁰(1. számú melléklet) a környezeti nevelési feladatokat. A HOP tartalmazza az óvodai élet tevékenységformáit, amelyek konkrét tapasztalatszerzési lehetőségeket jelentenek, melyek a mindennapok során a pedagógus és a gyermek rendelkezésére állnak. Az óvodapedagógusok a tanulási folyamatot komplex módon tervezik, ezzel is hangsúlyozva a „minden mindennel összefügg” elvet. Az életkori sajátosságokból adódóan fontos szerep jut a cselekedtetésnek és a szenzitív tapasztaltatásnak. A tapasztalatokból egyszerű, majd egyre bonyolultabb megállapításokat, következtetéseket vonnak le a gyerekek. Nagyon fontos, hogy a megállapításokat figyelembe vegyünk, hiszen a megismerés egyik fajtája a tanulás. Egyik szakasza az érzéki, a másik pedig a racionális megismerés, amelyek szoros kölcsönhatásban állnak egymással. Ezért nagyon fontos, hogy a gyermekek minél több érzékszervét bevonjuk fejlesztésük során, hogy tapasztalatokat gyűjthessenek. Így a szenzitív megismerés során, racionális tudássá alakulnak az egyes folyamatok, tapasztalatok. A tapasztalatok rendszerré alakulva tárják fel a gyermekek előtt a természet és az ember viszonyának ok-okozati összefüggéseit és a természet törvényszerűségeit. A tanulási folyamatok során nagyon lényeges figyelembe vennünk, a különböző pszichológiai ismereteket. Ezek közé az ismeretek közé sorolhatók a gyermek életkori sajátosságai, egyéni sajátosságai, és a tananyag jellege, vagyis az, hogy milyen típusú ismeretekkel szeretnénk gazdagítani a gyermekeket. Azonban vannak olyan elemei a tanulási folyamatoknak, melyek minden pszichológiai ismeretet nélkülözve azonosak. Ezek a szerkezeti elemek pedig, a(z):

1. Motiválás;
2. Tények, információk gyűjtése, bemutatása, átadása;
3. Az információk feldolgozása;
4. Rendszerezés-rögzítés;
5. Alkalmazás-gyakorlás;
6. Ellenőrzés-értékelés.(ELTE Tanító-és Óvóképző Főiskolai Kar[2005.] 33.o.)

Mindezek mellett az ismeretek elsajátítása és alkalmazása során figyelembe kell venni a folyamatokban történő alapelveket és törvényszerűségeket. Az alapelvek *„olyan általános tételek, követelmények, irányelvek, melyek tükrözik a tanítási-*

---

¹⁰ Továbbiakban HOP

tanulási folyamat leglényegesebb sajátosságait, törvényszerűségeit. Leíró jellegűek; a mindenkor tanítási gyakorlat számára normatívát nyújtanak... többségük a nevelés egészében is szerepet kap. (ELTE Tanító-és Óvóképző Főiskolai Kar[2005] 40.o.) Az óvodai környezeti nevelés során különböző alapelveket szükséges alkalmazni:

1. Tudományosság elve;
2. Érthetőség elve;
3. Motiválás elve;
4. Tudatosság és aktivizálás elve;
5. Tartósság és szilárdság elve;
6. Fokozatosság elve;
7. Szemléletesség elve;
8. Differenciálás elve;
9. Visszacsatolás elve;
10. Megerősítés elve;
11. Élet közelség elve;
12. Rendszeresség elve;
13. Játékosság elve.

Mindezen elvek súlyosságát a helyi óvodai program határozza meg; természetesen az óvodapedagógusok kompetenciájának és az óvoda természeti környezetének függvényében. Minden elv lényegében hordozza a másik elvre való ráutaltságot, hiszen ezen alapelvek alapján kaphatunk teljes képet a komplex nevelési folyamatról. Az óvodai környezeti nevelés módszerei sokfélék lehetnek, hiszen ahány szakirodalom, annyi féle csoportosítás és szempontrendszer. A módszer szó a görög „meta” és „hodosz” szavakból származnak, melynek jelentése „*valamiféle vezető út*”. Innen vette át a pedagógia ezt a kifejezést. A különböző módszerek kiválasztása az óvodapedagógus joga és kötelessége, hiszen csak akkor tud megfelelő módszert választani, ha kompetenciája megfelelő, és természetesen ismeri a helyi lehetőségeket, adottságokat. Így a módszerek csoportosítására, felsorolására nem térnék ki. Azonban, mint minden más területen, itt is nagyon fontos a komplexitás – hiszen önmagában egy módszer sem olyan hatékony, mint több módszer kölcsönhatásának eredményeként létrejövő optimális eredmény. A környezeti nevelésben is fontos, hogy ezen módszerek kiválasztása, alkalmazása abban az

esetben lesz eredményes, ha változatosan alkalmazzuk őket a gyermekek fejlődésének előrelendítése érdekében.

A környezeti nevelés módszereit két csoportra oszthatjuk. Beszélhetünk:

1. Hagyományos pedagógiai módszerről, és
2. Speciális természettudományos ismeretterjesztő módszerekről.

A hagyományos pedagógia módszerek közé sorolhatjuk a magyarázatot, az elbeszélést, a beszélgetést, a szemléltetést, a gyakorlást, az ellenőrzést, értékelést, a projektet és a játékot. Ezeket a módszereket az óvónő mindig az éppen aktuális helyzet alapján választja. A speciális természettudományos ismeretterjesztő módszer magába foglalja a megfigyelést, a leírást, az összehasonlítást, a becslés-mérés és a vizsgálódás-kísérlet alkalmazását.

4. A LEGFONTOSABB FELADATOK

A környezeti nevelés célja, a szűkebb és tágabb környezetünkben a felelős együttgondolkodás, és a cselekvés, a szakmai munka koordinálása, és természetesen a környezettudatos szemléletmód kialakítása, a környezeti nevelés aktualitásainak figyelembevételével.

Az egészségnevelés területén igen fontos cél az egészséges táplálkozás, a mozgás, az egészséges életmód szokásainak kialakítása, valamint a szülők szemléletformálása a gyerekeken keresztül.

Ahhoz azonban, hogy mindezen feladatok megvalósuljanak, szükség van egy személyre, aki mindezt hozzáértésével koordinálja. Az Ajka Városi Óvoda nevelő testületének fontos tagjával, a környezeti nevelési munkaközösség vezetőjével, Bolla Zoltánnéval készítettem interjút.

1. Óvodapedagógusi diplomája mellé, miért a környezeti nevelői szak elvégzését választotta?

„Magánéletemben és szakmai munkámban is fontosnak tartottam a természet megismerését. Szerettem a szabadban tartózkodni és ezt a jó érzést saját és óvodás gyermekeimmel is megismertetni. Szakmai megújulást, szakszerű, új ismereteket reméltem az iskola elvégzésétől”.

2. Mennyire volt része a környezettudatosság az életének, a végzettség megszerzése előtt?

„Szülőként és óvodapedagógusként is figyeltem a környezetem megismerésére, védelmére. Táplálkozás terén is, a lehetőségekhez mérten, próbáltam megfelelő szokásokat kialakítani. Energia felhasználás során is igyekeztem a takarékos megoldásokat megkeresni, illetve odafigyeléssel csökkenteni a felhasználást. A szelektív hulladékgyűjtésre csak a későbbiekben nyílt módom.”

3. A végzettsége alapján egészséges életmódra neveléssel is foglalkozhatna. Miért pont a környezeti nevelést választotta?

„Ez a felosztás csak szakmai munkaközösségek területén érvényes, mivel ketten végeztünk ezen a szakon óvodánkban, így egy darabig két munkaközösség foglalkozott ezzel a fontos területtel. A mindennapi életben, gyakorlati munkám során (magán és szakmaiban egyaránt) ezek elválaszthatatlanok egymástól.”

4. Hogy került kapcsolatba a Zöld Óvoda Hálózattal?

„Óvodánk az első „Zöld Óvoda” pályázat során bekerült a kiválasztottak közé. Már a díjkiosztón, az ott lévő óvodák körében felmerült a hálózat építés gondolata, hiszen nagyon fontosnak tartjuk a horizontális tanulást. Ennek a gondolatnak a megvalósulását szeretné segíteni két egyesület is: a Környezetünkért Óvodai Egyesület és a Zöld Óvoda Hálózat Egyesület, melyeknek óvodánk is aktív tagja.”

5. Az Ajka Városi Óvodában mondhatjuk, hogy Ön a környezettudatosságra nevelés élharcosa?

„Ez így nem igaz, mert kolléganőmmel (Kovácsné Panker Katalin) együtt szereztük meg ezt a végzettséget és erőfeszítések árán együtt vezettük a nevelőtestületet ezen a nehéz úton.”

6. Mennyire volt nehéz a HOP-ba integrálni ezeket az új nevelési elveket?

„A Program felülvizsgálata, az alapprogram módosítása során fokozatosan kerültek be ezek az elvek, hiszen a kor kihívásainak megfelelő, gyakorlatunkba beépülő programmal szeretnénk dolgozni. A nevelőtestület nyitottsága, szakmai tájékozottság megkönnyítette az integrációt.”

7. Mennyire látja a szülők partnerségét egy adott rendezvényen?

„A szülők többsége örömmel vesz részt a rendezvényeinken. Nagyon sikeresek a szelektív hulladékgyűjtési programok, véradások, kirándulások. Valamennyivel közvetlenül lehet a szülők szemléletét is fejleszteni.”

8. A Környezeti nevelési munkaközösségben segítségére vannak a kolléganői?

„A kezdetek kezdetén inkább szakmai útmutatást, mintát vártak tőlünk a kolléganők. Erre a horizontális tanulás során van lehetőség óvodáinkban (7 tagintézmény). Ma már saját óvodájukban ők valósítják meg a környezetvédelmi programokat a közös tervek alapján, amit ekkora szervezetben másképp nem is lehetne megvalósítani”.

9. A saját csoportján belül is törekszik a környezettudatosságra nevelni a gyermekeket. De mennyire érdekli őket ez a téma?

„Természetesen. Hiszen elsődlegesen óvodapedagógus vagyok, legfontosabb feladatom a rám bízott gyermekek nevelése. Ebben a korban a gyerekek mindent nyitottan fogadnak. Jót, rosszat egyaránt. A mi felelősségünk, hogy milyen mintán keresztül neveljük Őket. A gyermeki kíváncsiság határtalan, ha a kielégítésére megfelelő módot megtalálunk, akkor örömmel vesznek részt a megismerésben, gyakorlásban.”

10. A magánéletében is alkalmazza az egyetemen elsajátított tudást?

„A környezetemben élők tapasztalják a leginkább, hogy ez a végzettség nemcsak az óvodára korlátozódik. A nyújtott minta akkor hiteles, ha nem válik el a magánéleti és a munkahelyi viselkedés.

Pl: - Rokonok, ismerősök keresnek meg gyakran segítséget kérve, hogy a városban tapasztalható kisebb, nagyobb környezeti bajokra közösen keressünk megoldást.”

11. Mennyire volt nehéz saját gyermekeivel is elfogadtatnia azt a magatartásformát, amellyel a mindennapjait is éli?

„Azt gondolom, hogy gyerekekkel nem kell elfogadtatni ezt az életmódot. Az általunk helyesnek vélt mintát közvetítjük feléjük a mindennapokban, amely beépül az Ő szokás- és szabályrendszerükbe, nekik ez lesz a természetes. Természetesen az életkori sajátosságoknak megfelelő magyarázattal mindig meg lehet, meg kell támogatni ezt a szemlélet módot, de a minta mindig hitelesebb a gyermekek esetében.”

12. Ökoturisztikai szempontból ideális turistának vallja magát?

„Amennyiben ezen a fogalmon azt értjük, hogy tisztelem a természetet, a meglátogatott területről csak a fényképeket viszem magammal, nem zavarom meg a természet csendjét, magammal viszem a szemetet, hulladékot, amit étellel, itallal hoztam és a fokozottan védett területek látogathatóságának szabályait betartom, akkor igen a válaszom.”

13. Melyek a kedvenc ökoturisztikai desztinációi?

„Nagyon szeretem a közvetlen környezetemet felfedezni, s ezt megosztani kollégákkal, ismerősökkel, óvodásaimmal. Jó kapcsolatot alakítottunk ki a Balaton-felvidéki Nemzeti Parkkal, így gyakran látogatunk el ezekre a gyönyörű tájakra. Különösen kedvelem a Tihanyi-félszigetet.”

14. Az elmúlt sok évben szerzett pozitív, és negatív tapasztalatai alapján, mennyire tud még hinni, ennek a programnak a sikerességében?

„Hinnünk kell a sikerben, mert ha élhetőbb jövőt szeretnénk gyermekeinknek, és önmagunknak, akkor a fenntarthatóság jegyében kell élnünk, új szokásokat kell elsajátítanunk. A tapasztalataim azt mutatják, hogy a gyermekek nyitottak a jó iránt, sőt természetesnek veszik a környezettudatos életvitel szokásait. Nekünk felnőtteknek kell tudatosan odafigyelve szokásainkon változtatni, illetve pedagógusként a gyerekeken keresztül a szülők szemléletét fokozatosan fejleszteni.”

Az interjú után, szeretném bemutatni, milyen új módszerek, és nevelési módok segítik a környezettudatosság megvalósulását.

4.1. A projekt módszer és feldolgozása

Dolgozatom ezen részén szeretném bemutatni a projekt módszert, és a kooperatív technikát, valamint jelentőségét az óvodában. Ez a két módszer kölcsönösen összefügg egymással, egymást segítve alkotnak komplex egységet. A projektmódszer kialakítása John Dewey (1859–1952) elvein alapult. Körmöci Katalin¹¹ a projekt módszer óvodai alkalmazásának egyik kidolgozója szerint, a módszer lényege, hogy a gyermekek számára ne a tanulás legyen a cél, hanem egy valóságos élethelyzet megoldása, valamilyen produktum létrejötte. Mely során saját ötleteik, és tapasztalataik, esetleg társaik segítsége lendítse előre őket a munkában. Definíciója alapján: *„A projektmódszer a gyermek érdeklődésére, a pedagógus és a gyermek közös tevékenységére épülő módszer. A megismerési folyamatok a projektek tevékenységeinek sorozatában valósulnak meg.”* (Körmöci [2004.] 2. oldal) A módszer alkalmazása nagymértékben segíti konstruktív életvezetésre nevelést, hiszen elősegíti a problémaérzékenység, döntőképeség fejlődését, és képessé tesz a kudarc elviselésére, gondolataik kifejezésére. A módszer alkalmazása nyitottságot, óvodapedagógusi szemléletváltást igényel, hiszen nagymértékben megváltozik a pedagógusi szerepkör.

---

¹¹ Brunszvik Teréz díjas pedagógus

Partnerré, segítővé válik. Az óvodás gyermekek sajátosságait figyelembe véve olyan fontos elemekre épít ez a módszer, melyeket nem hagyhatunk figyelmen kívül (aktív cselekvés, saját környezetből vett problémák megoldása, szenzitivitás stb). Fontos hangsúlyozni, hogy ezen metódus alkalmazásával a gyermekek a maguk holisztikus módján ismerhetik meg az őket körülvevő közvetlen és tágabb környezetüket, jelenségeket. Aktív cselekvőként ismernek fel ok-okozati összefüggéseket, és nem „tanítás“, szóbeli tájékoztatás alapján nyernek ismereteket.

4.2. A kooperatív-módszer és feldolgozása

A tanulási tevékenységek korszerűsítése minden kor nagy kihívása. A mai nevelésben a „változó világban változó gyermek” anyaghoz (magatartási és viselkedési tanulási problémákkal küzdő) alkalmazkodva kell a tanulási kedvet, az élethosszig való tanulás képességét kialakítani. A kooperációs technika alkalmazását főleg az iskolai oktatással összefüggésben ismerik Dr. Spencer Kagan Kooperatív tanulás című könyve nyomán. Az óvodai alkalmazását kísérleti jelleggel 2007. / 2008.-as nevelési évben kezdte el az Ajka Városi Óvoda alkalmazni Jagaditsné Bajczi Erika óvodapedagógus vezetésével. A módszerrel nagymértékben fejleszthetők a szociális képességek: az együttműködés társakkal, elfogadás, egyezkedés, elfogadás. A módszer alkalmazását 5-6 évesek között lehet elsősorban alkalmazni, hiszen körül-belül ekkorra alakulnak ki azok a szociális képességek, melyek alkalmassá teszik a gyermekeket az együttes tevékenységekre. A kooperatív módszerek közül a mozaiktanulást vették át. Egy témát három egységre bontanak, játékos helyzetekben oldhatják meg a különböző problémákat, végeredmény pedig mindig valamilyen produktum. A csoportok kialakítása, a feladatok felosztása, a végrehajtás mind-mind együttműködést igényel a gyermekektől. A kooperatív módszer alkalmazása során szinte játéknak élik meg a tanulást, megtanulják a másság elfogadását, a különböző képességű gyerekek is tudnak együtt tevékenykedni. Az óvodapedagógusok részéről ez a technika nagyfokú nyitottságot, odafigyelést és demokratikus nevelési elvet igényel.

4.3. Játékok, és jeles napok

Minden Zöld Óvoda életében kitüntetett helyet foglalnak el a jeles napok. Hiszen, ha a környezettudatosságra neveljük gyermekeink, fontos megismertetni őket ezen napok jelentőségével. Ide sorolható ünnepek: a Víz Világnapja (03.22.), a Föld Napja (04.22.), a

Környezetvédelmi Világnap (06.05.), a Nemzetközi Hulladékgyűjtő Világnap (09.23.), és az Állatok Világnapja (10.04.) is.

A Föld napját és a Víz világnapját már negyedik éve együtt ünneplik a helyi Fekete István Általános Iskola (ökoiskola) elsősei és az óvoda nagycsoportosai. Ezzel is hangsúlyozva a óvoda és iskola közötti átmenet fontosságát ezen a területen is. A Föld napjához és a Madarak és fák napjához kapcsolódva többségében a zöld jeles nap témájához illeszkedő környezetbe szerveznek kirándulást, de kiállítások rendezésével és az épület dekorációjával is emlik az ünnep fényét. A Környezetvédelmi világnapon a szülőkkel közösen játékos délutánt szerveznek a helyi civil és környeztevédő, turisztikai csoportokkal közösen. A Nemzetközi Hulladékgyűjtő Világnaphoz kapcsolódva hosszú évek óta papírgyűjtő versenyt szerveznek az óvodák csoportjai között. Alkalmanként 25-30 tonna papír gyűlik össze. Az Állatok napján állatkert, vadaspark, a Salföldi Természetvédelmi Major látogatása, ovisok házi kedvenc bemutatója, állatsimogató, kutya sulis bemutató tarkította az elmúlt évek programját. Ezek a rendezvények mind a gyermekek állatokhoz való pozitív viszonyának fejlődését, így a természethez való pozitív viszonyát fejlesztik. A megfigyelési időszakom alatt, amit az Ajka Városi Óvodában töltöttem a Víz Világnapját ünnepelték a kicsik. Az óvodapedagógusok különböző játékos feladatokkal, megfigyelésekkel, leírásokkal, és szenzitív játékokkal hívták fel figyelmüket a víz fontosságára. (A Föld vízkészletének alig 2%-a édesvíz és ez is egyre rohamosabb tempóban fogy, szennyeződik. Szervezetünk 80%-a is víz). Megfigyeléseik nagy részét, az Ajka városi Csónakázó tó területén tették. A délelőtt során a tóban és környékén élő állatokkal, növényekkel ismerkedtek a gyerekek. A tó körbe sétálása során megetették a vadkacsákat, hattyúkat. Megfigyelték a tojó és a gácsér közti különbségeket, „bogarászásukat” a víz alatt. A sziget fogalmát is megtapasztalták, miközben Fekete István regény hőseinek szobraival barátkoztak. Csoportosították vízben élő és nem vízben élő állatokra a látott szobrokat, felsoroltak még olyan állatokat, amelyek ezekbe a csoportokba taroznak. Utánozták az állatok mozgását, számoltak, énekeltek, verseltek, összehasonlítottak a látott élmények alapján. Vízet merítettek az otthoni vízvizsgálathoz, felcímkezve a tó jelképével. A hazafelé vezető úton megálltak a jól ismert Torna patak partján is vízmintát gyűjteni, és a faágakból készített tutajokat vízre bocsátani. Az óvodában térképen megkeresték a tutaj útját a Fekete-tengerig. A Csónakázó tóról hazaérve, rajzokat készítettek a legkedvesebb élményükről. Vizsgálódás során összehasonlították a tó, a patak és a vízcsap vizének tisztaságát szűréssel, megfigyeléssel. Virágokat ültettek, magokat csíráztattak, hogy a gyermekek a saját

szemükkel megtapasztalhassák a víz fantasztikus erejét. Hasznos kiegészítő tevékenység, hogy a gyermekek megtanulnak állatokról (akvárium), növényekről gondoskodni a csoportszoba falain belül is. A florárium megfigyelése kicsiben szemlélteti a víz körforgását Földünkön. Az óvodáskorú gyermekek fejlesztése érzelmi úton a leghatékonyabb, hiszen ez a korosztály a leginkább érzelemvezérelt. Szenzitív játékok során az óvodapedagógusok a gyermekek érzékszerveinek bevonásával fejlesztik érzékenységüket a víz iránt. A Csónakázó tavi „kirándulás” során, már a látást, tapintást, és a hallást bevonták, hiszen ahhoz, hogy valami felkeltse érdeklődésüket minél több érzékszervüket kell mozgósítani. A szaglás bevonása vizsgáldások során is lehetséges. Tisztának látszó vizből szaglással, ízleléssel tudják kiválasztani a valóban tisztát (ecetes, citromos, sós, cukros), és az akvárium tisztítása során is szerezhettek tapasztalatot ezzel kapcsolatban. A gyermekek saját „orrukkal” tapasztalhatják, milyen egy koszos, algás akvárium és egy tiszta vizes közeg illata közti különbség. De meg kell említeni a gyermekek saját ötleteit, és játékait. A víz számukra sok esetben a nyári vakációval, és olyan vízi sportokkal forrnak össze, melyekre a felnőttek nem is gondolnak. Emlékek, és nyaralási képek elevenedtek meg a csoportszobában, ahogy a gyermekek együtt játszva strandoltak, horgásztak, és csónakáztak szerepjáték során. Ezt látva, az óvodapedagógusok megkérték a szülőket, hogy a gyermekek kedvelt nyári öltözeteit, játékait, vagy kiegészítőit ez időre vigyék be az óvodába. Így az óvodások saját, és társaik horgászbotjaival, strandtörölközőivel, fürdőruháival, homokozó készletével, és karúszóival játszva elevenítették fel emlékeiket. Fotókat is hoztak a nyaralásokról, így a térképen is megkeresték és zászlóval jelölték meg, hogy hol jártak már a gyerekek.

Így sokkal érzékenyebbé válva, saját ötleteik és elképzeléseik alapján ismerhetik meg az egyes jeles napokhoz kapcsolódóan a körülöttük élő világot.

4.4. Programok, rendezvények, előadások

Dolgozatom ezen része, elsősorban a szülők bevonási módszereit szeretné bemutatni. Természetesen vannak olyan programok, melyek csak az óvodapedagógusok munkájának szerves része, és vannak olyan rendezvények is, amelyek az egész család bevonását igénylik. A projektek tervezésében, végrehajtásában sokat segíthetnek a szülők: gyűjtésekben, ismeretségek kapcsán, családi háznál, nagyszülőknél látni valók felajánlásával, busz rendelésben. Már is látják a gyerekek, hogy együtt könnyebb. Elsajátítják az összefogással könnyebb, önkéntességgel egymásért/közösségért tehetünk

szemléletet. A zöld jeles napok programjaiban is gyakran szerveznek családi programokat, ezzel is mintát adva az együtt tölthető idő fontosságára.

Az óvodapedagógusokra vonatkozó program többek között a HAPPY hét¹² Program. A program lényege, egyrészt a programban részt vevő gyerekek víz fogyasztási szokásának felmérésére, másrészt pedig a „jógyakorlat” létrehozása. A programért az Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet, és az Egészségügyi Minisztérium a felelős. Az országban az iskolákon túl az ajkai óvodák csatlakoztak a tavalyi évben ehhez a programhoz.

Az Ajka Városi Óvoda minden évben egy alkalommal megrendezi a „Reform ételbemutató” névre keresztelt családi délutánt. Ezen rendezvény célja, hogy a szülőket is megismertessék az egészséges táplálkozással, és az egészséges életmóddal. A gyermekek a délelőtti folyamán készítenek különböző reform ételeket, és a vállalkozó szellemű szülők is hozzájárulnak egy egészséges étel, sütemény, vagy akár ivólé elkészítésével a rendezvény sikerességéhez. A program előadással kezdődik, mely során egy meghívott előadó beszél a megfelelő hozzátáplálásról, és az egészséges étkezés alapvető szabályairól, a reform konyháról, vagy az egészséges életmód egyéb területéről. Ezen természetesen csak a szülők vesznek részt. Az előadás után a jelen lévő szülők feltehetik kérdéseiket a témával kapcsolatban, kérhetnek tanácsot a szakembertől. Mindezek után az összes étel megkóstolható, melyet a gyermekek, az óvoda dolgozói, és a szülők készítettek. Ez remek alkalomként szolgál a családok délutáni kikapcsolódására, és szemléletük módosítására. A receptek, melyek alapján az ételek készültek, nyomtatott formában, vagy e-mailben a szülők rendelkezésére állnak, hogy otthon is elkészíthessék azokat. Az óvoda Csigabiga csoportjában végzett megfigyeléseim során észrevettem, hogy minden nap fogyasztanak nyers gyümölcsöt, és zöldséget. Már kiscsoportban a hét egy napján mindenki hozott magával valamilyen zöldséget, vagy gyümölcsöt, amit délelőtti elfogyasztottak. Így minden gyermek számára biztosított a minimum napi egyszeri zöldség, gyümölcs fogyasztás, de természetesen, ez nem pótolja a főétkezéseket, csak kiegészíti azokat.

Mindezek mellett nemcsak a gyermekek, és a szülők tanítása a fontos, hanem az óvónők folyamatos fejlesztése is. Ezért az óvodapedagógusok a munkaközösségi önképzésen túl, tanfolyamokon, továbbképzéseken, és előadásokon, gyakorlati

---

¹² Hungarian Aqua Promoting Program in the Young – Magyarországi vízfogyasztást népszerűsítő program a fiatalok körében

bemutatókon vesznek részt, hogy tudásukat, kompetenciájukat szinten tarthassák, fejlesszék.

5. AZ ÖKOLÓGIAI TURIZMUS

5.1. A turizmusról általában

A Kereskedelmi Világszervezet (World Trade Organization) meghatározása szerint: *„Turizmus alatt egyrészt az ember állandó életvitelén és munkarendjén (lakásán és munkahelyén) kívüli valamennyi helyváltoztatását és tevékenységét értjük, bármi legyen azok konkrét indítéka, időtartama és célterülete. A turizmus másrészt az ezzel kapcsolatos igények kielégítésére létrehozott anyagi-technikai és szervezeti feltételek, valamint szolgáltatások együttese.”*(Hágai Nyilatkozat[1989.]) Így azt mondhatjuk, hogy a turizmus egyrészt a turisták tevékenysége, másrészt pedig idegenforgalmi gazdasági ágazat. A turizmusnak két alapvető formáját különböztetjük meg:

1. Hivatásturizmust, valamint a
2. Szabadidő-turizmust.

A *hivatásturizmus* a foglalkozással kapcsolatos helyváltoztatások során végzett szakmai és szabadidő-tevékenységek összessége, míg a *szabadidő-turizmus* az állandó lakáson kívüli, szabad időben végzett, és szabadon választott tevékenységek összessége. A turizmus legjellemzőbb tulajdonsága, hogy egy bonyolult rendszer része. Napjainkban minden dolog, az emberi tevékenységek bonyolult rendszerének tagja, így természetesen a turizmus is. Szoros együttthatásban mozog a tudománnyal, technikával, politikával, gazdasággal és a kultúrával. Ezért elemzése bonyolult, és összetett feladat. Pont e miatt a bonyolultsága miatt nehéz a turizmus fajtánkénti elkülönítése, hiszen itt is megfigyelhető az egyes területek közti egymásra hatás. Azonban különböző szempontok szerint, az alábbiképpen csoportosíthatunk:

1. Hivatás és szabadidő szerint;
2. Cél és motiváció szerint;
3. Földrajzi kiterjedés szerint;
4. Időtartam szerint;
5. Évszak, életkor, létszám szerint;
6. Gazdasági mérleg hatása szerint;

7. Utazás iránya szerint;
8. Szociális környezet szerint, valamint;
9. Környezettel való kapcsolat szerint.

Számunkra az utolsó csoportosítási mód a legfontosabb, hiszen a környezettel való kapcsolat szerinti turizmus alcsoportjához tartozik az ökológiai turizmus és a falusi turizmus.

5.2. Az ökológiai turizmus¹³

A turizmus főszereplője elsősorban a külvilágot békésen megismerni vágyó és környezetébe visszatérő ember. Azonban a turizmus és az idegenforgalom kialakulásával létrejöttek olyan környezetkárosító tényezők, amelyek negatív befolyással vannak környezetünkre. Ezért volt fontos létrehozni egy olyan turisztikai ágazatot, amely a környezeti károk minimalizálásával teszi lehetővé a kikapcsolódást. Az ökoturizmus témakörével számtalan szövetség, és egyesület foglalkozott, így definíciója is többféleképpen jött létre. A Természetvédelmi Világszervezet meghatározása szerint: *„Az ökológiai turizmus, vagy >>ökoturizmus<< a környezetért felelősséget vállaló utazás és látogatás a viszonylag zavartalan természeti területeken, azok természeti, valamint jelen és múltbeli kulturális értékeinek élvezete és értékelése céljából, úgy, hogy kíméli azokat a látogatás hatásainak mérséklésével, valamint a helyi népesség társadalmi, gazdasági előnyökhöz való juttatásával.”* Az ökoturizmus jellemzője, hogy mindenki számára elérhető, csökkenti a szezonálisból eredő hátrányokat, célja a hosszútávú, fenntartható működés, felhasználja a helyi adottságokat, hasznot hoz a helyi lakosságnak, és forrást jelent a természetvédelmi szervezetek számára. Mindezek mellett növeli a környezetvédelmi tudást, autentikus élménnyel gazdagítja a látogatókat, és tudatosan kiépített oktató-ismeretterjesztő feladata van. Az ökoturizmus fogalmi elemeit nehéz azonosítani, hiszen minden embernek mást jelent ez a fogalom. Sokan, csak a természetjárással, a környezetkímélő turizmussal, vagy a természet-közelirándulással azonosítják. Azonban a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium honlapján az alábbiak olvashatók: *„Az ökoturizmus komplex megoldási lehetőséget kínál a védett természeti területek kezelői számára a vendégforgalom ellenőrzött keretek között tartására...”* Mindezek mellett még az is olvasható, hogy az ökológiai turizmus nemcsak egy gyűjtőfogalom, hanem egy szemléletmód is.

---

¹³ Továbbiakban ökoturizmus

Gyűjtőfogalomként a turizmus olyan területeit kapcsolja össze, amelyek a fenntartható természeti-biológiai erőforrásokkal foglalkoznak, az adott ökoszisztéma teherbíró képessége mellett. Ha szemléleti síkról közelítjük meg ezt az összetett turisztikai ágat, abban az esetben minden turisztikai ág fenntarthatóságra való törekvését hivatott megcélozni, a negatív/káros mellékhatások nélkül. Összefoglalva, minden érintett egyetért abban, hogy az ökológiai turizmus egy komplex fogalom, amely több a természetjárásnál, és mindezek mellett a természeti területekre irányul, hozzájárul a természeti értékek megőrzéséhez, minimalizálja a turisták negatív környezeti, társadalmi, és kulturális hatásait, és erősíti a pozitív hatásokat. A Kereskedelmi Világszervezet becslése szerint, az ökoturizmus a világ turizmusának 1-9 százalékát teszi ki, míg az európai turisták 20 százaléka keresi fel ezeket a természet-közeli attrakciókat.

5.3. Az ökoturizmus hazánkban

Statisztikai adatok igazolják, hogy hazánk nemzeti parkjait és más védett természeti területeit évente több mint egy millióan keresik fel. 2005-ben a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium¹⁴ megalkotta „A Természetvédelem Ökoturisztikai Konceptcióját”. Ebben a koncepcióban a KvVM tárcája így fogalmaz az ökoturizmus hazai, természetvédelmi megközelítéséről:

„Ökoturizmus (természeti turizmus) a természet közeli területek, tájak, illetve élővilágának bemutatására irányuló különleges turizmus, amelynél a természetvédelem és a turizmus ötvözése folytán a látogatóknak a természet közeli állapotú területek legszebb, leglátványosabb részeit mutatják be elsősorban látványként olyan módon, hogy valójában a kezelt területrészekre korlátozódjon a tartózkodásuk, biztosítva ezzel a természet-közeli területek zavartalan fennmaradását. Az ökoturizmusból származó bevételek jelentős részét a természeti, természet-közeli területek megőrzésére, fenntartására kell fordítani.”

(KvVm és Természetvédelmi Hivatal[2005.]) Azonban ezen definíció értelmezése során látnunk kell, hogy az ökoturizmus fejlesztése és a természet védelme ellentéteket hordoz magában. Hiszen ha egy természeti táj különösen sok látogatót vonz, akkor a szabályozás nélküli turista szám negatív hatással lehet a környezetre. Ezért ennek a turisztikai ágak nagyon fontos a változatos helyszínek biztosítása, és az értékek szervezett, tervezett kínálata. Ebből kifolyólag különösen fontos, hogy az ökoturizmus, mint iparág nem szezonális jellegű. Hiszen a természet az év összes szakában csodálatos lehetőségeket

---

¹⁴ Továbbiakban KVVM

biztosít a turisták számára, amellyel elősegíti az ellenőrzött látogató számot, és a változatos attrakciók biztosítását. Így nagyon fontos részletei valósulnak meg; a fenntarthatóság, az egyediség és a minőség. Hazánk természeti értékekben igen gazdag. Ezt bizonyítja az a 10 nemzeti park, 36 tájvédelmi körzet, és 152 országos jelentőségű természetvédelmi terület, amely Magyarország területén fellelhető, ahol az ide látogató turisták az ősi növény- és állatvilág csodáit, és az adott tájra jellemző kőzeteket tekinthetik meg. A KvVM közlése szerint 2009-ben a hazai nemzeti parkok látogatottsága meghaladta az 1 millió 390 ezer regisztrált látogatót.¹⁵ Mindezeket a természeti értékeket csak akkor tudjuk megőrizni, ha megismertetjük gyermekeinket a tudatos életmóddal, és megtanítjuk őket a természet tiszteletére. Ezen szemléletmód kialakítását szeretnék elérni a Magyar Nemzeti Park Igazgatóságok is. Ennek előremozdulása érdekében az érdeklődők számára látogató központokat, tanösvényeket és egyéb bemutatóhelyeket építettek, amelyekben az oda látogatók megismerkedhetnek az ott élő növény- és állatvilággal, és a fellelhető kőzetekkel. Mindezek mellett ezek a helyek tökéletes helyszínt biztosítanak az ökológiai kutatásokhoz, a környezeti neveléshez, és természetesen megteremtették az ökoturizmus hazai feltételeit is.

Az ökoturizmus lehetséges helyszínei Magyarországon sokfélék lehetnek. Ilyen desztinációk lehetnek, a:

1. Nemzeti Parkok,
2. Tájvédelmi körzetek,
3. Természetvédelmi területek,
4. Natúr Pakok.

1. ábra_ Tájvédelmi
Körzet jele
a Zemplénben

Ezek a szervezeti formák szolgálják hazánk természeti és kultúrtörténeti értékeinek megőrzését a 2004-es természetvédelmi törvény (1996. évi LIII. törvény) módosításai alapján. A *Nemzeti Park* olyan terület, amelynek ökológiai egységessége megőrzendő a jelen és a jövő generációi számára; amely megvédendő mindenfajta mezőgazdasági és ipari hasznosítástól; és amelyen lehetőség nyílik nemcsak tudományos, hanem oktatási és szabadidős tevékenységek végzésére is¹⁶. Hazánk 10 Nemzeti Parkkal büszkélkedhet, melyek aktívan részt vesznek különböző programok segítségével az ökoturizmus fejlesztésében, valamint a gyermekek környezeti nevelésében is. Hiszen

¹⁵ <http://www.bm.gov.hu>

¹⁶ WTO meghatározása alapján

ezek a helyszíneken különböző kijelölt tanösvények, természetvédelmi területek és tájvédelmi körzetek színesítik a turisztikai attrakciókat. A Nemzeti Park Igazgatóságok honlapján az alábbi sorok olvashatók: „*A tanösvény kijelölt, jelzéssel ellátott tematikus túraútvonal, amelyen állomáshelyekhez kötődően, tájékoztató táblák és/vagy kiadványok segítségével ismerhetők meg az érintett terület természeti értékei és kulturális öröksége.*“ A tájvédelmi körzetek természeti és tájképi adottságokban gazdag, általában nagy területű, összefüggő övezetek. Ezeken a területeken megkülönböztethetünk védett- és fokozottan védett területeket egyaránt. Ha *természetvédelmi területről* beszélünk, csupán annyi különbség figyelhető meg a tájvédelmi körzettel szemben, hogy területi kiterjedése jóval kisebb. Itt megtalálhatjuk az ország jellegzetes és különleges természeti értékeit. Mindegyik körzet és terület azon Nemzeti Park fennhatósága alá tartozik, amely területén elhelyezkedik. Az előző három szervezeti forma alól kivételt képeznek a *Natúr Parkok*. Funkciójukban, és kincseikben azonosak ugyan, de ezen területek egyesületek, közalapítványok létrehozásával jönnek létre. A Natúr Parkok olyan természeti, kultúrtörténeti kincsekkel bírnak, melyek a természetben történő aktív kapcsolódást, gyógyulást, fenntartható turizmust, nevelést és ismeretterjesztést szolgálják. A fentiekben említett négy szervezeti forma a gyermekek környezet iránti érzékenységének óvodán kívüli megvalósítási színterei lehetnek. Különböző látogató központok, bemutató helyek, erdei óvodák, és iskolák segítik a környezettudatos óvodapedagógusok munkáját.

Ajka térségéhez legközelebb eső, természeti kincsekben bővelkedő földrajzi területe a Balaton-felvidék, amely ökoturisztikai szempontból kalandra hív. A Balaton-felvidéki Nemzeti Park fejlődésével egyre több lehetőség nyílik a turizmus ezen irányú ellenőrzött keretek között történő látogatására. A Nemzeti Park területe méreteiben nagyon jelentős, amely a térképen is látható. Hiszen magába foglalja, a:

1. Tihanyi-félszigetet;
2. Pécselyi-medencét;
3. Káli-medencét;
4. Tapolcai-medencét;
5. Keszthelyi-hegységet;
6. Kis-Balatont;

2.ábra_A Balaton-felvidéki Nemzeti Park területe

7. Magas-bakonyi Tájvédelmi Körzetet,
8. Somló Tájvédelmi Körzetet;
9. Mura-menti Tájvédelmi Körzetet; és
10. egyéb Természetvédelmi Területeket.

A Tihanyi-félsziget Magyarország első természetvédelmi területe volt. Nem is csoda, hiszen attraktív területi adottságokkal rendelkezik. A víz élővilága, a szárazföldi növény-, és állatvilága, geológiai kincsei, sőt, még száraz sztyeppés területei is bővelkednek látnivalókban. Geológiai szempontból legnagyobb vonzerejét az Aranyház elnevezésű forráskúp jelenti, amely a rajta élő sárga zuzmókról kapta nevét. A Tihanyi-félsziget enyhe, mediterrán jellegű klímájának köszönheti különleges növény-, és állatvilágát. Legjellemzőbb fészkelő madara, a füles kuvik. De természetesen történelmi kincseit sem feledhetjük, mely a legnagyobb turista látványossággént szolgál. Ez pedig nem más, mint a Tihanyi apátság. Az apátság területén foglalkoznak levendulatermesztéssel, melynek természetes lelőhelyén létrehozták a Levendula házat. A Látogató Központ minden korosztály számára élményt nyújtó módon mutatja be a Tihanyi-félsziget múltját, és jelenét. A Levendula Ház 2011 szeptemberében elnyerte, „Az év ökoturisztikai Látogató Központja 2011” címet. A Nemzeti Park hivatalos oldalán, az alábbi sorok olvashatók a díj elnyerése kapcsán:

„A tanösvények, valamint a látogatóközpontok felszereltségének és szolgáltatásainak összemérése során azokat a látogató- és családbarát jelleget legjobban képviselő bemutatóhelyeket igyekeztek megtalálni, amelyek a leginkább hozzájárulnak a látogatók megfelelő környezeti szemléletének kialakításához.”¹⁷

5.4. Az ökoturizmus és a környezettudatosság

Ennek a két fogalomnak az összekapcsolása, nem is olyan bonyolult, mint ahogy azt elsőre gondolnánk. Védni, tisztelni csak azt lehet, amit ismerünk és szeretünk. A gyermekek megismerik ezeket a védett területeket, a természet élő és élettelen szépségeit. Az óvodai élet mindennapjaiban, az általuk szervezett kirándulásokon a Nemzeti Parkok területén, vagy az erdei óvodában. Jól érzik magukat ezeken a területeken. Ez az élmény egy életre meghatározza kapcsolatukat a természettel, rajtuk keresztül pedig a jelenlegi és leendő családjuk szemléletét is. Az általam választott óvoda, mindkét ökoturisztikai desztinációt látogatják.

---

¹⁷ A Balaton-felvidéki Nemzeti Park hivatalos oldala alapján

Balaton-felvidéki Nemzeti Park

Az Ajka Városi Óvodához legközelebb eső nemzeti park, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park. Számos kiránduláson vesznek részt a gyermekek, és a szülők szervezett utazások keretében. Ilyen úti cél volt például a Somló Tájvédelmi Körzet, a Tihanyi-félszigeten megrendezett levendula túra, és Levendula Fesztivál, a Salföldi Természetvédelmi Major, a Tapolcai-medence, és a Káli-medence. Ezeken a helyszíneken az óvodások, és szüleik a természet kínálta lehetőségekkel, csodálatos képződményekkel, és az ott honos állat-, és növényvilággal ismerkedhettek. A területek megismerését a nemzeti park dolgozói tették lehetővé, játékos/interaktív formában. A legutolsó ilyen szervezett túrán, lehetőségem volt részt venni, és megfigyelni a pedagógusok, és a szülők közös munkáját. Az úti célunk a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatósága volt Csopakon. Itt alkalmunk nyílt az egész Nemzeti Park kialakulásának megismerésére, valamint a Pele-körúton az erre a tájra jellemző kőzetek, és az itt honos állat-, és növényvilág játékos megismerésére. Idegenvezetőnk a Nemzeti Park egy dolgozója volt, aki hozzáértésével segítette ismereteink gyarapodását. Tovább utaztunk Balatonfüredre, a Lóczy-barlanghoz. Itt betekintést nyerhettünk a mészkő hegység által képzett üstszerű barlang kialakulásának történetébe. Barlang látogatásunk végeztével felmentünk a Tamás-hegy legmagasabb pontjára, hogy az ott kialakított Jókai-kilátóról beláthassuk az egész Balaton-felvidéki hegységrendszert. Ez alatt a kirándulás alatt a szülők is nagy segítségemre voltak, hiszen minden kérdésemre örömmel válaszoltak. Véleményük szerint, nagyon jó dolog, hogy az óvodapedagógusok nem csak az óvodában foglalkoznak gyermekeikkel, de ilyen és ehhez hasonló kirándulások alkalmával is. A szülők bevonásával mutatják meg a természet szépségeit, és tanítják meg akár a szülők számára is, milyen fontos környezetük tisztelete.

Hubertus Erdei Iskola, és Erdei Tanösvény

Az általam vizsgált óvodához legközelebb eső erdei iskola, a Hubertus Erdei Iskola, és Erdei Tanösvény. Itt a gyermekek ebben a korosztályban egész napos foglalkozás keretében vehetnek részt a természet játékos megismerésén. Képzett erdészek foglalkoznak a gyermekekkel, akik óvodapedagógusok kíséretében érkeznek az Erdei Iskola területére. Ez, természetesen a szülőknek plusz költségeket nem okoz, így szerencsére minden gyermek részt vehet ezeken a foglalkozásokon, mely a Helyi Óvodai Program immanens részét képezi. Definíció szerint: „Az erdei iskola sajátos, a környezet adottságaira építő nevelés- és tanulásszervezési egység. A szorgalmi időben megvalósuló,

egybefüggően többnapos, a szervező oktatási intézmény székhelyétől különböző helyszíni tanulásszervezési mód, amelynek során a tanulás a tanulók aktív, cselekvő, kölcsönösségen alapuló együttműködésére és kommunikációjára épül... Kiemelkedő nevelési feladata a környezettel harmonikus, egészséges életvezetési képességek fejlesztése és a közösségi tevékenységekhez kötődő szocializáció”[NTK(2002.)15.oldal]. Természetesen, mint minden nevelési formának, ennek is megvannak a maga sajátosságai, melyek elengedhetetlen kellékei a természet megismerésének. Ide sorolható a szakértelem, a természet ismerete, a játékos ismeretanyagok megléte, a pontosan kidolgozott erdei program. Ezek mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyermekek érettségüknek, és értelmi fejlettségüknek megfelelő módon barátkozhassanak környezetükkel. A gyermekekkel a foglalkozás elején megismertetik a természetjárók tíz parancsolatát, melyek közül a 10. pont a legfontosabb, miszerint: „*Szeresd a természetet, és igyekezz másokkal is megszerettetni!*”¹⁸

6. MÓDSZERTANI RÉSZ

Tudományos munkám elkészítéséhez segítséget nyújtott az Ajka Városi Óvoda, Katica Óvoda két tagintézménye. Az óvodák Zöld Óvoda címmel rendelkeznek 2006. óta. Valamint 2009. óta bázis intézményként segítik kistérségi óvodák beilleszkedését a Zöld Óvoda Hálózatába. Az Óvodában két környezeti nevelő segíti a környezettudatosság beépülését a Helyi Óvodai Programba. Ennek érdekében Környezetvédelmi, és Egészséges életmód munkaközösségeket hoztak létre, melyek tagjai a 7 tagintézmény óvodapedagógusaiból szerveződtek. Így egymást segítve építik be újszerű nevelési elveiket, módszereiket a gyakorlatba. A Katica Óvoda két tagintézménye lehetőséget biztosított kérdőíves felmérésre, és megfigyelhettem az óvodapedagógusok munkáját is.

Megfigyeléseim az egészségnevelés, és a környezeti nevelés témakörében egyaránt érdekesek voltak, hiszen minden programban magam is részt vehettem, és a gyermekekkel/szülőkkel együtt mérhettem fel jártasságomat e témában. A dolgozatomban szereplő képeket, lehetőségem volt személyesen elkészíteni, mely nagy segítséget nyújtott ahhoz, hogy még jobban bele láthassak az óvodai életbe. Kérdőíves felmérésem során első lépésként az Óvoda vezetésétől kértem engedélyt (írásban), hogy a szülők megkérdezése alapján felmérhessem jártasságukat a

---

¹⁸ Magyar Turizmus Zrt. által kiadott Természetjárók tízparancsolata alapján

környezettudatosság témakörében. Kérdőívem (2.számú melléklet) 15 kérdést tartalmaz, melyben alapvető információkra voltam kíváncsi, majd a három hipotézis kör alapján kutakodtam tovább. Kérdéseim mind a szülők, mind pedig a gyermekek szokásaira irányultak. Kitöltése természetesen önkéntes alapon, véletlenszerű kiválasztás alapján történt. Az anonim válaszadás során, a szülők őszintébben feleltek az általam feltett kérdésekre, hiszen így semmiféle vélt hátrányos megkülönböztetés nem érhette őket, válaszaik alapján. A kérdéseim zártak voltak, az egyszerűbb megérthetőség kedvéért. Mielőtt az óvodában szétosztottam volna a kérdőíveket, próba kitöltéssel mértem fel, hogy tematikailag mennyire érthetőek, egyértelműek. Az ismeretségi körömben lévő óvodás korú gyermekkel rendelkező szülők voltak ebben segítségemre. 100 darab kérdőívet osztottam szét, az óvodába járó gyermekek szülei között, akik 2012. március 19-e és 2012. március 26-a között tölthették ki a kérdőívet, melyet egy, az óvodában elhelyezett zárt dobozba dobhattak, kitöltés után.

7. EREDMÉNYBEMUTATÁS, KIÉRTÉKELÉS

A 100 darab kiosztott kérdőívből, 80 darab került kiértékelésre, melynek oka, hogy ennyi került vissza hozzám a szülőktől. Úgy gondolom, hogy ez egy jó visszaérkezési arány, és ebben azért a szülők partnersége is fontos volt. A kérdések egymásutánisága összefüggést mutat, melyek alapján teljes képek kaphatunk.

Az első kérdések, a kitöltők alapvető adataira irányultak. Kíváncsi voltam hogyan befolyásolja a szülők életkora, neme, és iskolai végzettsége a továbbiakban adott válaszokat. A kitöltők 81%-a nő, 19%-a pedig férfi volt. Az életkori megoszlás, már nem ilyen egyszerű. Így bemutatását az 1. táblázat segíti.

A szülők életkori megoszlása

1. táblázat

Életkor	Fő	Százalékos érték
20-30 év	9	11,2 %
30-40 év	54	67,5 %
40-50 év	14	17,5 %
50 év felett	3	3,8 %

Ahogy az ábrán is látható, a legtöbb szülő, nemtől függetlenül 30-40 év közötti. Ami egyértelműen megmutatja számunkra, hogy a mai szülők már egyre későbbi életkorban

vállalnak gyermeket. Iskolai végzettségüket tekintve is sokrétű eredményt kaptunk. A 2. táblázat megmutatja a kitöltők iskolai végzettségére irányuló százalékos megoszlást.

A szülők iskolai végzettségének százalékos megoszlása

2. táblázat

Végzettség típusa	Fő	Százalékos érték
8 általános	6	7,5%
Szakiskola	24	30%
Érettségi	25	31,2%
Főiskola	22	27,5%
Egyetem	3	3,8%

Arányaikat tekintve jelentős különbségeket nem tapasztalhatunk a szakiskolai végzettséggel, érettségivel, és a főiskolai diplomával rendelkezők között. A fentiekben említett 3 csoport majdnem azonos eloszlása bizonyítja, hogy a környezettudatosság elfogadása a felnőttek körében, nem függ az iskolai végzettség legmagasabb szintjétől. Ezeket az alapvető adatgyűjtő kérdéseket azon két kérdés zárta, melyek a munkavégzés típusára, és gyermekeik számára irányultak. A válaszadók 81,2%-a csak 1-2 gyermeket nevel. Ez azonban sajnálatos tény, hiszen korfánk a kisebb számú gyermekvállalás miatt nem képes a fiatalodásra.

Kiértékelésem a fentiekben már említett három hipotézis alapján szeretném bemutatni. Emlékeztetőül, a három feltevés a következő:

1. A környezettudatos nevelés hatásai fellelhetők a gyermekek otthoni magatartásában.
2. Feltételezem, hogy a gyermekek pozitív viselkedésformái hatással vannak szüleik/családjuk magatartására.
3. Az ökológiai turizmus fellendülése a környezettudatos nevelés előre-, és visszaható hatásának is köszönhető.

1. hipotézis

Az általános kérdéseket követően kíváncsi voltam arra, hogy a szülők észlelték-e gyermekük viselkedés belső változásait, mióta az óvodában környezettudatosságra nevelik őket. Érdeklődésem a táplálkozásra, és a természetbeli viselkedésre irányult. Én úgy

gondoltam, hogy mivel ezek a dolgok szoros kapcsolatban állnak egymással (a környezettudatosságra nevelés során), így a szülők is ugyanolyan hangsúlyt fektetnek erre az otthoni nevelés során. Az eredményt, a következő (3.számú) táblázatban láthatjuk.

Gyermekek táplálkozási, és környezetbeli viselkedéseinek változása

3.táblázat

Válasz lehetőségek	Táplálkozás	Környezetbeli viselkedés
Igen	65 %	82,5 %
Nem	35 %	17,5 %

Azonban, a válaszok olvasása során inkább a környezeti értékek megőrzésére fektetik a hangsúlyt, mint az egészséges táplálkozásra. Természetesen, ez nem azt jelenti, hogy gyermekeik egészsége kevésbé fontos, de még a gyermekek választása alapján inkább a csokoládét részesítik előnyben a gyümölcs helyett. Egy szülői válasz alapján, ha a gyermek felelőssége a választás az egészséges, és a kevésbé egészséges között, akkor természetesen a kevésbé egészségesebb ámbé a finomabbat választja. A kérdőív kitöltése során, a zárt kérdéseket egy nyílt kérdés követte. Ebben a kérdésben megkértem a szülőket írják le, hogy miben tapasztaltak változást gyermekük óvodai nevelése óta. Sokan kitöltetlenül hagyták ezt a pár sort, azonban a kitöltők nagy százalékban a személtelésre helyezték a legnagyobb hangsúlyt. Bevallásuk alapján, felfigyelnek az elszórt szemétre, szóvá teszik, ha valaki eldobja a személt, és ezért természetesen az ő gyermekeik figyelnek a személt megfelelő helyre kerülésére. Mindemellett még sokan említették a szelektív hulladékgyűjtést és a víz fontosságát is. Egy szülő válaszáda során, nem a természet védelmére tért ki. Válasza során a változást gyermeke viselkedésében abban látta, hogy az üdítő helyett vizet iszik. Azonban az, ami a leginkább felkeltette az érdeklődésem egy nemleges válasz meg indoklása volt. A kitöltő nem tapasztalt változást gyermeke óvodai nevelése óta, bevallása szerint: *„Azért nem, mert nálunk fontos a környezet védelme, és születése óta ezt a példát látja.”* Ez a válasz volt az egyetlen, melyben azt tapasztaltam, hogy egy szülő, már saját életvitelével, tudatosságával mintaként szolgál gyermeke előtt. Nagyon remélem, hogy azok a gyermekek, akik már ebben a szemléltetben nőnek fel, hasonló pozitív mintaként szolgálnak gyermekeik előtt.

A következő kérdésem során, kíváncsi voltam arra, mennyire fontos a szülők számára, hogy gyermekeik az otthoni mikrokörnyezetükben is alkalmazhassák az óvodában elsajátított tudást. Ezt a 4. számú táblázat mutatja.

Szülői elfogadás a gyermekek mikrokörnyezetében

4. táblázat

Skála értékek	Fő	Százalékos érték
Egyáltalán nem (1)	1	2 %
Kevésbé (2)	0	0 %
Részben fontos (3)	3	3 %
Fontos (4)	8	10 %
Nagyon fontos (5)	68	85 %

Amelyből az látszik, hogy szerencsére a szülők nagy többségének ez a legfontosabb, hogy a már elsajátított magatartásformát az otthoni környezetben is alkalmazhassa gyermekük.

Az alábbi áttekintések során bizonyítható, hogy a szülők nemtől, kortól, és iskolai végzettség figyelembe vétele nélkül észrevetették gyermekük óvodai neveléséből fakadó változásait. A környezettudatosság sok gyermek számára otthon is megvalósítható életforma, amely segítségével mintát szolgáltathatnak szüleik, családjuk számára.

2. hipotézis

További kérdéseim, legfőképp a szülők viselkedési normáira vonatkoztak. Kíváncsi voltam arra, hogy vajon azok a normák, és értékek amelyekkel a gyermekek gazdagodnak, miként hatnak szüleik magatartására. Elsősorban az érdekelt, milyen gyakran járnak a családok a szabadba, ha idejük, és az időjárás lehetővé teszi.

Hiszen ez is nagyban hozzájárul a tudatossághoz, hogy ne a négy fal között játszanak, és kapcsolódjanak ki. . Az eredményeket az 5. táblázatban olvashatják.

Szabadidős kikapcsolódás a természetben

5. táblázat

Gyakoriság	Fő	Százalékos érték
Soha	0	0 %
Ritkán	3	4 %
Hetente	29	36,2 %
Havonta	5	6 %
Minden alkalommal	43	58,2 %

A válaszok alapján, biztató az eredmény. Amint a táblázat is mutatja, olyan család nincs, akik ne járnának sohasem a szabadba. Valamint a ritkán válaszok aránya is nagyon csekély, a többi válaszhoz képest. Úgy gondolom, hogy ez természetesen nem csak az óvodai nevelés hatása, de ez már feltételez egy alapvető egészségtudatot a szülők részéről. Tovább kutakodtam a szabadidő eltöltésével kapcsolatban, hogy láthassam, vajon mit is szeretnek a szabadban csinálni a családok. Az általam megadott választási lehetőségek közül, nagy örömmre a biciklizés/kirándulás volt az, amelyet a legtöbb szülő bejelölt. Lehetőséget adtam arra, hogy a válaszadók, maguk is ír hassanak példákat, mivel is töltik szabadidejüket. Rengeteg válasz érkezett, melyek mindegyike egy remek családi program lehet. A teljesség igénye nélkül, párat felsorolnék a válaszok közül:

- a. Játsszótér, állatkert látogatás
- b. Foci,bújócska,fogócska az udvaron
- c. Horgászat,nyaralás egy közeli tónál
- d. Helyi rendezvények látogatása
- e. Kertészkedés
- f. Meseolvasás
- g. Gyermek koncertek, kiállítások megtekintése

Ezen válaszok alapján én úgy gondolom, hogy a válaszadó szülők, szeretnék minél több természeti, kulturális értékkel megismertetni gyermekeiket, és mindezen dolgokban együtt résztvenni velük. Így a szülői magatartásra vonatkozóan, márcsak egy kérdés maradt, melyben arra kértem őket, hogy egy skálán (1-től 5-ig terjedően) értékeljék, rájuk milyen hatással volt gyermekük magatartása. Az itt látható táblázat ezt szemlélteti százalékos formában.

A gyermekek szülőkre gyakorolt hatásai

6.táblázat

Skála értékek	Fő	Százalékos érték
Egyáltalán nem (1)	3	3,8 %
Kis mértékben (2)	3	3,8 %
Részben (3)	15	18,7 %
Befolyásolt (4)	33	41,2 %
Teljes mértékben (5)	26	32,5 %

Leolvashatjuk, hogy a gyermekek megváltozott környezettudata a szülők nagy részét pozitívan befolyásolja. Véleményem szerint, aki egyesre, illetve kettesre értékelte Önmagát, soha nem fog a környezetvédelemmel, illetve az egészséges életmóddal foglalkozni. Ennek ellenére bízom abban, hogy az ő gyermekeik, az óvodában elsajátított tudás alapján, a későbbiekben is odafigyelnek majd ezekre az értékes gondolatokra. A környezettudatosság fontos elemeként érdeklődésem az otthon használt környezetkímélő módszerekre is kiterjedt. A nagy többségük, már energia takarékos izzót használ, és az elemet/veszélyes hulladékot is az arra kijelölt hulladéktárolókban helyezi el. Mindemellett sokan még ezt kiegészítik a szelektív hulladékgyűjtéssel, valamint az ALU dobozok külön tárolásával. Amit viszont már kevesebb válaszadó említett, az a komposztálás. Ezt viszont szinte egyértelműnek tekintettem, hiszen ehhez olyan területen kell élni, ahol a kert, udvar lehetőség nyújt egy komposztáló felállítására.

Az előzőekben végigtekintett értékelések során, bizonyítottnak érzem azt a feltevésem, miszerint a gyermekek saját viselkedésük során, hatással vannak a családjuk, szüleik magatartásformájára. Természetesen, vannak olyan családok, ahol ezek az eszmék egyértelműnek számítanak. Viszont nagy örömmel töltött el az a tény, hogy ahol ez nem volt eddig ennyire kiemelt fontosságú, ott a gyermekek hatására, a szülők is részben próbálják követni a pozitív mintát.

3. hipotézis

Harmadik feltevésemben vizsgálom, a környezettudatos nevelés várható hatásait az ökoturizmusra. Nagyon fontosnak tartottam, hogy a szülők egy nyaralás, kirándulás szervezése során, milyen feltételek alapján választják ki a helyszínt. Négy alternatíva kiválasztásának segítségével kértem meg a szülőket, készítsenek egy általuk fontosnak tartott sorrendet.

Kirándulásszervezési feltételek fontossági sorrendje

7.táblázat

Alternatíva	Fontosság foka	Százalékos érték
Környezet adottságai	2	25 %
Távolság	4	5 %
Utazási költség	3	10 %
Gyermekek aktív kikapcsolódása	1	60 %

A 7. táblázat azt mutatja, melyik kritérium „hányadik helyen” szerepel a szülők értékelése alapján. A százalékos megoszlás azt mutatja, hogy az összes válaszadó hány százaléka írta ezt az adott fontossági szint alapján. A táblázat alapján leolvasható, hogy a legfontosabb szempont a gyermekek aktív kikapcsolódása. Ez számomra azt jelenti, hogy a kirándulások nagy részét is szabadban töltik. Nagyon fontos, hogy a második legfontosabb szempont, a környezet adottsága. Tehát, hogy az adott helyen, milyen sportolási/természeti/kultúrális adottságok szolgálják a kikapcsolódást. Természetesen a távolság is meghatározó szerepű, de nem ez az elsődleges szempont mely szerint kirándulást terveznek. Ami viszont az adott helyzetben meglepően ért, hogy az utazási költségek csak 10%-ban befolyásolják a döntést. Az utolsó előtti kérdésben kíváncsi voltam, hogy mennyire fontos a szülők számára, hogy olyan helyre kiránduljanak, ahol természeti (Nemzeti Parkok) vagy kultúrális kincseket látogathat meg. Az értékelést egy 1-5-ig terjedő skálán tehették meg, ahol az 1 az egyáltalán nem fontos, az 5 pedig a nagyon fontos értékelést jelentette. Az alábbi táblázat szemlélteti a válaszadás százalékos megoszlását.

Természeti/kultúrális kincsek fontossága

8.táblázat

Skála értékek	Fő	Százalékos érték
Egyáltalán nem (1)	1	1,3 %
Kevésbé fontos (2)	4	5 %
Részben fontos (3)	23	28,7 %
Fontos (4)	22	27,5 %
Nagyon fontos (5)	30	37,5 %

Látszik, hogy a válaszadók nagy többségének, szerencsére nagyon fontos, milyen természeti környezetbe tesz látogatást, illetve hol tölti szabad idejét. Ez nagyon fontos szempont, ha az ökoturizmus fellendítését szeretnénk vizsgálni. Hiszen, az ökológiai turizmus alap feltétele, hogy az ember a természet közelébe tegyen látogatást, annak tiszteletben tartására. Majd végezetül, az óvoda bevonásával vizsgálom a kirándulási lehetőségeket. Kérdésem arra irányult, hogy a szülők, természetesen a családjuk társaságában részt vennének-e olyan kirándulásokon, amelyeket az óvoda szervezett ilyen természet közeli helyszínekre. Örömmel tapasztaltam, hogy a válaszadók 92,5%-a szívesen elmenne, egy ilyen kirándulásra. Ez számomra azt jelenti, hogy a szülők egy kis

útmutatásra „szorulnak”, hová is menjek kikapcsolódni. Véleményem szerint ez a óvodapedagógusok mintakövetésével kivitelezhető lenne.

A harmadik feltevésem elő, és visszaaható hatása bizonyított. Azonban még szükség lenne arra, hogy a szülők is tisztában legyenek néhány fogalommal, és normával, melyek teljessé teszik mindazon elveket, és mintákat, amelyeket a mindennapokban ők szolgáltatnak gyermekeiknek, illetve amit a gyermekek szolgáltatnak a családok számára.

8. JAVASLATTÉTEL

Dolgozatom végeredménye képpen szeretném saját ötleteimet bemutatni. Mint leendő egészségügyi szakember, nagyon sok lehetőséget látok ezen terület fejlesztésében.

Felmérésem ugyan pozitív eredményt mutat, az általam vizsgált témában, de nem vagyok biztos abban, hogyha országos felmérést végeztem volna, ugyanilyen biztató végeredményt kapok. Így első lépésként egy országos szintű promóció létrehozásában látom a környezettudatosság, és ez által az ökoturizmus jövőjét. Meg kell teremtenünk egy olyan réteget, akik gondoskodással fordulnak természetük, és saját életük felé. Ezen rendezvény során családi programokkal, és játékokkal lehetne megismertetni azon családokat is ezzel a témával, akik sajnos nem ismerik ennek fontosságát. Sok Zöld Óvodával büszkélkedhetünk országunk területén, azonban ezzel az országjárással minden magyarországi család érdeklődése kivívható. Második lépésként az iskolai és óvodai program összehangolásában látom a jövőt, amely az óvónők áldozatos munkájának továbbvitelét szolgálja. Hiszen, ha ezek a gyermekek kikerülnek az óvoda falai közül az ökoiskola hálózat bővülésével egyre több helyen nyílik lehetősége a szülőnek arra, hogy a környezetében működő ökoiskolát válassza gyermeke további környezettudatos nevelése, oktatása színhelyéül. Kérdés, hogy mennyire van tudatában ennek a szülő, illetve az iskolák mennyire fektetnek erre hangsúlyt a beíratások előtti időben. A zöld óvodák, ökoiskolák munkáját bemutató, presztízsét hangsúlyozó kampány ráébreszthetné az erre fogékony szülőket, rajtuk keresztül pedig az ismerősöket az intézményválasztás hosszú távú hatására. A tanulókért való küzdelem pedig rábírná a kevésbé fogékony intézményeket is arra, hogy nagyobb hangsúlyt fektessenek a környezeti nevelésre. Így, ha egy óvodai programra épülő összehangolt iskolai (általános és középiskola) programot hoznánk létre, a gyermekek fiatal felnőtt koráig a környezettudatosság gondolatával

nőhetnének fel. Ekkor már nem lenne kérdés, miként élük életük, és hogy mire neveljük a jövő nemzedékét, gyermekeik képében. A szemlélet változása magával hozná az igény változását is, és így bővülne az ökoturizmus iránti kereslet is. Én úgy gondolom, hogy a turizmus, és az oktatás ezen formájú összehangolásával, sokkal biztatóbb képet láthatnánk akár pár év múlva a magyarországi természeti,- és kulturális kincsek, és életminőség tekintetében.

Nagyon fontosnak tartom az ökológiai turizmus meglétét, hiszen gyermekkorom óta, én is környezettudatos nevelésben részesültem. Édesanyám környezeti nevelőként a természet és saját magunk tiszteletére tanított. Így, már nekem alapvető fontosságú, hogy a hulladékot szelektíven gyűjtsem, ne pazaroljam a vizet, valamint az egészségtudatom már fiatal koromban kialakult. Szerencsésnek mondhatom magam, hogy ilyen mikrokörnyezetben nőttem fel, hiszen így olyan pozitív mintával szolgálhatok majd gyermekeim előtt, amelyet azt hiszem, kevesen mondhatnak el magukról. Természetesen tudom jól, hogy egy ember itt sem tud nagy sikereket elérni, azonban ha összefogunk, és megpróbálunk mindannyian csak kicsit változtatni, egy teljesen új szemléletet alakíthatunk ki.

MELLÉKLET

1.számú melléklet-Ajka Városi Óvoda Helyi Óvodai Program (szemelvények)

14.2.A külső világ tevékeny megismerése

A külső világ tevékeny megismerése az óvodai nevelés egész folyamatában érvényesül. A gyermekek olyan tapasztalatok, ismeretek birtokába jutnak, amelyek elengedhetetlenek a szűkebb, és tágabb környezetében történő, megfelelő, biztonságos eligazodáshoz, a környezettel való pozitív kapcsolat alakításához. A külső világ tevékeny megismerése interaktív, folyamatos összefogással működő tevékenységrendszer.

Céljaink:

- Ökológiai szemlélet alapozása.
- A természeti és az épített környezethez való pozitív érzelmi viszonyulás kialakítása.

Az óvónő feladatai

- Biztosítson alkalmat, időt, helyet, eszközöket a tevékeny (spontán és szervezett) tapasztalat és ismeretszerzésre a szűkebb és tágabb környezetről.
- Alakítson ki csoportjában természetsarkot.
- Díszítse a csoportszobát évszakoknak megfelelően, természetes anyagok felhasználásával.
- Vonja be a gyermekeket az óvodakert illetve a sziklakert gondozásába.
- Teremtse meg a környezet megismerésével, védelmével, alakításával kapcsolatos gyermeki tevékenységformák lehetőségeit.
- Adjon lehetőséget minél több érzékszervvel való tapasztalatszerzésre, vizsgálódásra, azok gondolkodtató megbeszélésére egyénileg és csoportosan is.
- Építsen a gyermekek meglévő tapasztalataira, élményeire, ezekre támaszkodva nyújtson új ismereteket, illetve mélyítse el a meglévő ismereteiket.
- Figyeltesse meg a gyermekekkel a tájegység jellemző növény és állatvilágát.
- Vonja be a gyermekeket a téli madáretetésbe, és a nyári madáritatásba.
- Biztosítson lehetőséget a felnőtt foglalkozások megismerésére. (építkezések, tűzoltóság, rendőrség, posta, vasútállomás ...).
- Gyakoroltassa a helyes közlekedés szabályait, s a hozzájuk kapcsolódó viselkedési formákat.

- Szervezzon kirándulásokat városunk kedvelt kiránduló helyeire, ismertesse meg az épített környezeti értékeket (könyvtár, múzeumlátogatás, szobrok, játszóterek, stb).
- Gyakoroltassa a gyermekekkel a szabadban, a természetben való viselkedési szabályokat.
- Adjon lehetőséget, hogy a környezetükről szerzett ismereteiket, tapasztalataikat játékukban újraélhessék, gyakorolhassák.
- Ismertesse meg a gyermekeket az ünnepekhez kapcsolódó hagyományokkal. (Advent, Húsvét, Farsang, Karácsony...).
- Ismerje meg, és adjon lehetőséget a nemzeti, etnikai kisebbségekhez tartozó, migráns hagyományok bemutatására, a gyermekek szemléletének alakítására.
- Tegye lehetővé, hogy a beiratkozott nemzeti, etnikai kisebbségekhez tartozó, migráns gyermekek ismeretet szerezhessenek szülőföldjükéről, és az ott élő növény és állatvilágról.
- Biztosítsa a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségét (papír, alumínium italos dobozok, szárazelem, ruha, játék, komposztálás).
- Ismertesse meg a gyermekeket a tudatos vásárlói szokásokkal életkoruknak megfelelő szinten.
- Építse be a természet- és környezetvédelem jeles napjait a csoport tevékenységrendszerébe.
- Vonja be a családokat az óvoda környezet- és természetvédelmi programjaiba, és alakítsa a szülők szemléletét.
- Szervezzon látogatást a Vahur Ajka és Térsége Állatvédő Egyesület telepére, juttassa el a gyűjtött szárazeledelt a telephelyre.
- Alakítson olyan ökológiai szemléletmódot, mely lehetővé teszi annak az elvnek az elfogadását, hogy „természetben mindenre szükség van, nincsenek káros és hasznos élőlények, és minden mindennel összefügg.”
- Legyen a gyermekek számára pozitív modell környezettudatosságuk, környezetkultúrájuk és biztonságos életvitel szokásainak alakításában.
- Biztosítson megfelelő eszközöket, anyagokat a matematikai tapasztalatszerzéshez.
- A természeti-emberi-tárgyi környezet tevékeny megismerése során juttassa a gyermekeket matematikai tartalmú, formai, mennyiségi, téri tapasztalatokhoz, ismeretekhez.

- Alakítsa a gyermekek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, kortárs kapcsolatokban, és a környezet alakításában.

Módszertani alapelvek

- Érvényesüljön a külső világ tevékeny megismerésében az életközelség elve (tartalom: közvetlen természeti-társadalmi környezetből származik).
- Érvényesüljön a külső világ tevékeny megismerése egész folyamatában a játékoság, és szemléletesség elve (tapasztalás, közvetlen érzékelés, rácsodálkozás).
- Fokozatosság, komplexitás, tudatosság, következetesség, differenciálás elve érvényesüljön az ismeretek egymásra épülésében.

14.2.1. Erdei óvoda

A környezeti nevelés nem képzelhető el a természeti és az épített környezet közvetlen megismerése, megtapasztalása nélkül.

Az erdei óvoda a környezeti nevelés olyan speciális helyszíne és eszköze, ahol a megismerési folyamat a természetben zajlik és az ismeretszerzés érzéki oldala dominál.

Az erdő olyan ökológiai egység, amelyben számtalan összefüggés figyelemre méltó.

Erdei óvodai programunk célja

- A természeti környezetben élményszerű, komplex cselekvésen, felfedező jellegű játékos programokon ismerkedjenek a természettel és a természetvédelem fontosságával.
- Sajátítsák el az élő természet megfigyelésének különféle módját, speciális cselekvésformák gyakorlásával.
- Alakuljon ökológiai szemléletmódjuk, fogadják el, hogy a „természetben mindenre szükség van... nincsenek káros és hasznos élőlények”.
- Fejlődjön személyiségük az egyéni sajátosságoknak megfelelően tárgyi, természeti jelenségek, az élő természet, szeretete, védelme területén.
- Ismerkedjenek meg az erdei viselkedés szabályaival.

Az óvónői feladatai

- Az óvónő ismerje meg a terepet mielőtt a gyermekcsoportot a helyszínre vinné.

Győződjön meg róla, hogy az adott helyszín megfelel-e nevelési céljának.

Terepi viszonyok felmérése (korosztálynak megfelelő nehézségi szakasz választása, baleset ill. megbetegedés esetén hol juthat segítséghez)

Ivóvíz nyelési lehetőség felderítése.

- Ismertesse a szülőkkel az erdei óvoda programját, szükséges ruházatot, a hátizsák tartalmát, az utazás és elhelyezés módját.
- Kérjen szülői beleegyezést az erdei óvodai programon való részvételhez.
- Gondoskodjon elsősegélynyújtásra alkalmas eszközökről, különös tekintettel a kullancsok elleni védekezést szolgáló készítményekről (spray, kenőcs, Poly B tabletta...).
- Vegye figyelembe a gyermekek egyéni fejlettségi szintjét az erdőben is: a végzett tevékenységek megválasztásánál, az időkeret meghatározásánál, a túra hosszánál, nehézségi fokánál.
- Ismertesse meg a gyermekekkel a helyes magatartási szabályokat és a veszélyforrásokat. (mérgező növények, állatok, szabad vizek tisztasága, domborzat...).
- Éreztesse meg a gyermekekkel, hogy természeti környezet nélkül nem létezhet az ember.
- Adjon lehetőséget minél több érzékszervvel való tapasztalásra, az élmények több szempontú felidézésére.
- Éreztesse meg a természet harmóniáját (színek, hangok, formák, növények, állatok, tárgyi emlékek).
- Juttassa a gyermekeket olyan tapasztalatok birtokába, melyek segítségével biztonságban, életkoruknak megfelelően eligazodnak az erdőben.
- Adjon teret a változatos, természetes mozgásokra, aminek következtében erősödik izomzatuk, keringésük, légzésük.
- Hívja fel a gyermekek figyelmét a környezetvédelem fontosságára.
- Ismertesse meg a gyermekekkel az erdő életét és néhány ökológiai összefüggését.
- Biztosítsa a felfedezés és megértés örömét, az ismeretszerzés izgalmas módját.
- A természet tevékeny megismerése során juttassa a gyermekeket matematikai tartalmú tapasztalatokhoz. (mennyiségi, alaki, nagyságbeli, téri viszonyok).
- Fejlessze a gyermekek anyanyelvi készségét. (szókincs, nyelvi kifejező készség, ok-okozati összefüggések megfogalmazása, történetek összefüggő elmondása).

- Alkalmazzon irodalmi, zenei anyagot az erdei tapasztalatok megszerzéséhez, feldolgozásához.
- Alakítsa a gyermekekben a természethez való pozitív érzelmi viszonyt. Az óvónő járjon elől személyes pozitív példával a környezetkultúra és a biztonságos életvitel erdei óvodában alkalmazható szokásainak gyakorlásával, betartásával.

Módszertani alapelvek

- Erősítse meg a gyermekekben az erdei óvodában szerzett tapasztalatok során az élet védelme és tisztelete elvét.
- Érvényesüljön a játékosság elve a természetben történő tartózkodás egész folyamatában, az életkori sajátosságok figyelembevételével, nagy hangsúlyt helyezve a szenzitív játékokra.

Az egészséges életmód alakítása

Kiemelkedő jelentőségűnek tartjuk ebben az életkorban az egészséges életvitel igényének megalapozását, az óvodás gyermekek testi - lelki fejlődésének elősegítését.

Feladataink:

- A helyes életritmus kialakítása érdekében a gyermekek fejlettségi szintjéhez igazodó napirend összeállítása.
- A gyermek gondozása, testi szükségleteinek kielégítése.
- A harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése.
- A gyermek testi, fizikai képesség fejlődésének segítése.
- A gyermek egészségének védelme, edzése, óvása és erősítése.
- Az egészséges életmód, a testápolás, étkezés, öltözködés, betegségmegelőzés az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.
- A gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet megteremtése.
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása.
- Szükség esetén megfelelő szakemberek bevonásával prevenció és korrekció testi nevelési feladatok ellátása az óvodapedagógusokkal, szülőkkel együttműködve.
- Lelki egészség védelmére nevelés.

2.számú melléklet-Kérdőív

Tisztelt Szülő!

Kérem, hogy az alábbi rövid kérdőív kitöltésével segítse tudományos munkám. A kitöltés, természetesen önkéntes alapon, és név nélkül történik. Az Ön válaszait bizalmasan használom, a Széchenyi István Egyetem által meghirdetett tudományos versenyre való felkészülésében.

1. Neme

- a. Nő
- b. Férfi

2. Életkora

- a. 20-30 év
- b. 30-40 év
- c. 40-50év
- d. 50 év felett

3. Legmagasabb iskolai végzettsége

- a. 8 általános
- b. Szakiskolai végzettség
- c. Érettségi bizonyítvány
- d. Főiskola
- e. Egyetem

4. Munkája milyen jellegű

- a. Szellemi munka
- b. Fizikai munka

5. Gyermekének száma

- a. 1-2
- b. 3-4
- c. 5 vagy annál több

6. Gyermek(i) óvodai nevelése óta, észlelte-e, hogy gyermeke saját választása alapján az édesség/csokoládé helyett a gyümölcsöt választaná?

- a. Igen
- b. Nem

7. Gyermek(i) óvodai nevelése óta, észlelt-e bármilyen változást gyermeke természeti környezetben való viselkedése során?

- a. Igen
- b. Nem

Ha igen, akkor mit észlelt?

.....
.....
.....

8. Mennyire fontos Önnek, hogy gyermeke az óvodában elsajátított tudást, az otthonában is alkalmazhassa? (1-egyáltalán nem, 5-nagyon fontos)

1   2   3   4   5

9. A hétvégéket, szabadnapokat milyen gyakran tölti a szabadban családjával?

- a. Soha
- b. Ritkán
- c. Hetente
- d. Havonta
- e. Minden alkalommal

10. Milyen szabadidős tevékenységeken vesznek részt szívesen családjával?

- a. Biciklizés
- b. Kirándulás
- c. TV nézés
- d. Egyéb:.....

11. Milyen mértékben volt hatással az Ön viselkedésére gyermeke megváltozott környezettudata? (1-egyáltalán nem, 5-nagy mértékben)

1   2   3   4   5

12. Milyen környezettudatos módszereket alkalmaz otthonában?(több válasz is karikázható)

- a. Energiatakarékos izzó
- b. Szelektív hulladékgyűjtés
- c. Komposztálás
- d. ALU doboz gyűjtés
- e. Elem, veszélyes hulladékgyűjtés
- f. Egyiket sem

13. Kérem rangsorolja, hogy kirándulásainak során, mi alapján választ úti célt? (1-legfontosabb, 4-elhanyagolható)

- a. Környezet adottságai
- b. Távolság
- c. Utazási költségek
- d. Gyermekek aktív kikapcsolódása alapján

14. Kirándulásai során, mennyire fontos Önnek, hogy természet közeli helyeket (Nemzeti Park, Tájvédelmi Körzet), kulturális kincseket látogassanak meg családjával.(1-egyáltalán nem, 5-nagyon fontos)

1   2   3   4   5

15. Ha az óvoda szervezne hétvégi családi kirándulásokat különböző természeti értékek meglátogatására szívesen elmenne családjával?

- a. Igen
- b. Nem

IRODALOMJEGYZÉK

Alapítvány a Magyarországi Környezeti Nevelésért [1995]: Környezeti nevelés az erdei iskolában (Répce-füzetek 4.), Budapest

Benkő Zs. [1993]: Környezetvédelem és egészségnevelés, Szeged

Budapesti Tanítóképző Főiskola Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium [1997]: A környezeti nevelés pedagógiája és pszichológiai alapjai, Budapest

ELTE Tanító- és Óvóképző Főiskolai Kar [2005]: Az óvodai környezeti nevelés módszertana, Budapest

Körmöci K. [2004.]: Projekt módszer az óvodában, Budapest 2. oldal

Lengyel M. [1992]: A turizmus általános elmélete, Budapest

Nemzeti Tankönyvkiadó [2002.]: Az Erdei Iskola hasznos könyve, Budapest 15. oldal

Székely L. [2003]: Az óvodai egészségnevelés elmélete, és gyakorlata, Budapest

Székely L. [2005]: Egészségpedagógia-Komplex egészségi és környezeti nevelés az óvodában, Budapest

<http://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6rnyezettudatoss%C3%A1g> (letöltve:2012.03.02.)

<http://hu.wikipedia.org/wiki/UNESCO> (letöltve:2012.03.02.)

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Turizmus> (letöltve:2012.03.10.)

<http://www.balatonihirek.hu/index.php?id=108> (letöltve:2012.03.19.)

<http://www.kormocikatalin.hu/?menu=26> (letöltve:2012. március 20.)

<http://www.nemzetipark.gov.hu/> (letöltve: 2012. március 22.)

<http://jelesnapok.oszk.hu/prod/csop?csop=nemzetkozi> (letöltve: 2012. március 23.)

<http://www.bfnp.hu/magyar/nyitolap/> (letöltve: 2012. március 27.)

http://www.bfnp.hu/magyar/oldalak/levendulahaz_okturisztikai_letesitmeny_dij_2011/

(letöltve:2012. március 27.)

<http://anp.nemzetipark.gov.hu/zempleni-tajvedelmi-korzet> (letöltve:2012. március 27.)

<http://irsajani.wordpress.com/2010/07/26/balaton/> (letöltve: 2012. március 27.)